

BAJAI HONPOLGÁR

Flügelten Város- és Könyvtartó lap

1994. augusztus

V. évfolyam 8. (55) szám

Ára: 30 Ft

A BAJAI HÍRLAPIRODALOM TÖRTÉNETE

írta: Csapláros István (I. rész)

Hírlapnak nevezzük azokat a meghatározott időnként, rendszeresen és folyamatosan, megszábot előfizetési ártért megjelenő nyomtatott lapokat és füzeteket, melyek híreket, napi eseményeket közölnek.

A hírlap azonban irányítócsöket is ad köze, tudományos ismeretét, polemizáló és mulató csökeket is közöl. A hírlap mint ilyen, eszköze a művelődés terjesztésének. A hírlappal, mint a művelődés tényezőjével tehát foglalkozni kell annak, aki egy bizonyos közösség kultúrájának az útját újra akarja járni, hogy azt magyarázhassa. A magyarázás előtt kell járnia a magyarázandó tárgy leírásának, az anyaggyűjtésnek. Művelődési tényezőink közül a hírlapirodalom anyagát kívánom most összegyűjteni, leírni azt, ami van, hogy használgassák azok, akiket majd valamikor a kérdés bővebben érdekel. Először Baja történetét eldöb-utóbb is meg kell írni valakinek, s milyen jó lesz, ha az illető már kézzem kap fejezeteket.

Az előbb említett leíró szempont természetessé teszi azt, hogy ismertetsem a b. h. kültörténete leír, melyből fejlődik ki majd az explikatív belső h. története. Ez utóbbihoz különben is több idő és tér szükséges. Hírlapirodalmunk történetében három korosztok különböztetünk meg:

1. A bajai hírlapirodalom kezdete. (Rövid élettől hetilapok)
2. A fejlődésnek indult hírlapirodalom. (Tartós élettől hetil- és napilapok)
3. A fejlett hírlapirodalom.

***

L
A bajai hírlapirodalom születési éve 1857. Ez évben ugyanis az összes magyar lapokat megelőzően Medersitzky Ignác nyomdatulajdonos Bajner Handels und Gewerbe Zeitung címen német lapot adott ki, melynek Trics-Tracs címmel élelagnemléklete is volt, s mely két év múlva megszűnt. A lap jellemző az akkori Baja hatalmas kereskedő és iparos nevezetékének befű szükségletére. Alig szűnt meg az első lap, máris megjelent az első bajai magyar nyelvű hírlapkiírlet, a Bajai Közlöny mutatóványzáma, mely "a nemzeti műveltség, szellemi és anyagi jólét érdekében" jelleggel indult meg. 1860. újévtől kezdve minden vasárnap megjelent egy új terjedelemben, darabonként 1 krajcárért. Felélős szerkesztője

Kolmár József tanár. Kiadja Medersitzky. Február 5-től jellegje: "Addig éljen, míg a honnal él!" A Vörösmartyba szerelmes Kolmár választotta jellegének azoiban úgy látszik nem élt a bajai hírlap, mert június végén csendesen megszűnt, hogy helyet adjon az Aldunai Lapoknak. E hetilapot szintén Kolmár szerkesztette. Első száma megjelent 1860. július 1-jén. Sorsa elődjé: október 14-én megszűnt.

II. rész

A sok bukás nem keserítette el a bajai hírlapot, mint a négyes a rossz diákok. Újra helyreállt: élni akart! Most Bajai Hírlapnak hívták, de volt hírlap és ez a lényeges. Október 15-én keletkezett és Sebők József szerkesztette 1861 végéig, amikor megszűnt. A hírlap szülei, a tölke és a vállalkozó természetű szerkesztők megunták a sok bukást és pihenetnek a rossz diákok, a bajai hírlapot egész 1866-ig.

1866-tól kezdve állapodás volt hírlapunk egy-két éves szünetekkel. 1866. január 1-jén indította meg Bándi János az Alvidéki lapokat. Hetilapunk először havonként háromszor jött a közönség elé Joanovits György kiadásában. Július 1-től kezdve már egyéves csütörtöki hetilap; megszűnt augusztus 30-án. Utódja az októberben keletkezett Bácskai Hírlapok c. hetilap, melyet Holuy Mátyás szerkesztett és Paul Károly adott ki. (1866. december) Első lapunk német számlap volt. A kereskedő és iparos számlap után Baján írják az első magyar postai számlapot. Címe: Magyar Post Közlöny. Szerkesztette és kiadta Joanovits Paul nyomdáján. Keletkezett 1867. május 20-

án, megjelent azokon a napokon, amikor ma a katonáknak szoldot fizetnek. Középnagyságú fél íven 4-rét. 1868-tól folytatása a budapesti Posta Közlöny. 1872. június 1-jén indítja meg Aranyossy Lajos és Schön Bernát a Paul-féle nyomdában a Bács-Bodrogot. Szombati 4-rét formájú hetilap. Nem tudni, hogy a közönségben vagy a szerkesztésben volt a hiba, de ez a lap is elődjei mintájára csakhamar kiszűnt. (1872. végén)

A Baja 1874. január 4-én indult meg Dömötör Zénéd főszerkesztésében. Paul Károly nyomdájában kis íven, 4-rét. Júliustól középnagyságú íven, fvrét. 1876-tól Margalits Ede szerkesztő, 1879-től pedig Jurkovits Ottmár a redakció vezetője. Szerkesztők közül meg kell említenünk még Erdélyi Gyula, Csérba Ferenc és Bartsch Samu nevét. Az 1878. január 1-jén alapított Bajai Közlöny már hetenként kétszer, vasárnap és csütörtökön jelent meg. A tulajdonos szerkesztő Erdélyi Gyula, akit nem rettent meg a Baja konkurenciája. 1878-ban városunkban tehát már két hírlap is létezik egyszerre.

III. rész

A Bajai Közlönyt a Streitsz-testvérek nyomdájára adta ki. A Bajai Közlöny első izmos terméke a bajai magyar sajtónak. 40 éves múlt után Podor Károly szerkesztésében, mint hetilap fejezte be életét 1918. végén. A Bajai Közlöny tőrsége darabig a Bajai Figyelő, melynek mutatószámja a bajai hírlapolvások 1882. karácsonyi meglepetése volt. E vasárnapi hetilap szerkesztője Hegyessy Kálmán április

1-től Olay Lajos ügyvéd, május 27-től Inczedy László a szerkesztő, akinek vezetése alatt 1884. Péter és Pál napján jelent meg az utolsó szám.

Ugyancsak ebben az évben volt a Bács-Bodrog vármegye monográfija szerint Baján egy szerb nyelvű lap, a Neven. Sajnos a lapról bővebben nem tudok még mondani. A szifárd léptekkel haladó Baja Közlöny versenytársaként jelentkezik 1885-ben a Baja és Védke, mely mint a lapnak a címe is mutatja, a város környékén is szeretett volna gyökeret verni. A közhasznúnak mondott társadalmi hetilap két mutatószámával próbálta igazolni a kedélyeket. Először július 7-én, másodsorban 18-án. Augusztus 6-tól kezdve csütörtöki hetilap. Szerkesztő és tulajdonos Dujmovits István, kiadja Streintz és Streintz és Eschenloch könyvnyomdája. A lap a népszerűségnek 2 fnt. engedélyt tett az évi előfizetésből. Valószínűleg gyengéd terjesztésére... buzdítással. Ez a lap is néhány hónapos lézengés után eltűnt.

A verseny azonban megmaradt. Most Drescher Rezső ügyvéd készíti el Nénay Lajos nyomdájában a Bajai Híradó 1886. szeptember 5-i mutatószámát. A lap október 3-tól kezdve jelenik meg, vasárnapi hetilapként 8, 12, 14 lapnyi terjedelemben. A Bajai Híradó az első többes hírlapunk. Megszűnt 1887. július 3-án. Most 11 évig egyike a Bajai Közlöny.

Végre 1898. január 30-án kap egy életörös pályázatát a Lemberger Ármán szerkesztette Bajai Hírlapban. B társadalmi hetilap 1916. január 1-jén Nemes József szerkesztésében politikai lappá vedlett és vasárnapon kívül csütörtökön is megjelent. Utolsó

általán ismert száma 1917. december 29-i. Végre a mostan élő hírlapszerkesztők nesztora Fodor Károly, Rotschild Zsigmondnál kiadja az első bajai napilapot, a Bajai Friss Újságot. Az első szám 1901 szeptember elsejéről való. 1902. április 3-ától kiadó Székely Viktor és Rotschild a főmunkatárs. Megszűnt 1904-ben.

III.

A Bajai Független Újság úgy tekinthető, mint a hírlapirodalmunk harmadik korának megindítója. Vele a politikai pártlétélés vonul be a bajai hírlapba. Idéig is voltak már politikai és társadalmi sz. lapjaink, de politikai párt, vallás mint vezető szempont alig volt ismeretes. A Bajai Független Újság a bajai függetlenségi és 48-as párt hivatalos közlönye. Szerkesztő Reich Aladár és Szirmai Vidor. Először 1901 október 19-én jelent meg. Szombati hetilap. 1914-ben, mint politikai lap hetenként négyszer hétfő, kedd, szerda, szombaton jelent meg Erdős Lajos szerkesztésében. 1914. december 30-án megszűnt. 1921. elején Fodor Károly hozza új életre. Ekkor polgári napilap.

A Bajai Független Hírlap Szirmai Vidor negyvennyolcas évi politikai napilapja. Első szám 1905 május 7-én, az utolsó 1907 december 31-én jelent meg. (Kazal József féle könyvnyomda terméke.)

A szomorú emlékeztető első számú Baja és Vidéket követ egy újabb hasonló című lap, mely szerencsésebb sorsú mint elődje.

A Baja és Vidéket Rotschild Zsigmond szerkesztette. Megjelent szerdán és szombaton. Cserniczek Imre tulajdonos kiadásában, először 1906. november 24-én. 1907. áprilistól kezdve hetilap.

1919-ben a keresztény nemzeti ellenállás megtereti az Új Élet c. napilapot. Borocz Kálmán ügyvéd és vitéz Fehérvári Dezso tanár szerkesztők kezében. A lap 1923. október 24. óta Bajai Újság címet vett fel, s ma a katolikus irányzat képviselője. A szerb megszállás idejéből emlékszem a Kacsica c. vicclapra, (melyben nagybírtyam karikaturálja is megjelent mint fotballbíró). E lapból sajnos nem tudtam meg példányokat tanulmányozni.

A megszállás utolsó napjaiból való az Előre c. lap, mely mintaképe annak, hogy mennyi mindent bír el a papír. E lap annak a kicsi, de hangos többségnek volt a szócsöve, mely a magyar hűségért bevonná első Baranyai - Bajai köztársaságot akart. Felelős szerkesztője Nemberger József. Minden sor a bevonuló katonák ellen lézít. A lap tartalmazza még a bajai ideiglenes tiltakozottság névsorát is, de jóízűlésem intázkodik az ellen, hogy felsoroljam őket. E főmédvény természetesen az első számmal a másvilágra költözött.

A *Baja-Bácska* c. lap

1925. évfolyama alapján közreadja:

Jász Anikó

MIRŐL TÁJÉKOZTAT EGY 100 ÉVES ÓVODAI FELVÉTELI NAPLÓ?

Kezembe került a Baja-felsővárosi óvoda felvételi naplója az 1884-1894 évek közötti évekről. Weress Ilona óvodón gondosan és következetesen vezetett naplóját.

Évente sorszámozottan az érkezési sorrendben szerepelnek a felvett 3-6 éves korú gyermekek. Nevükön kívül tartalmazza a születési helyet és időt, vallását, any-

nyelvét, a szülők nevét és foglalkozását. Első benyomásra feltűnő az évente felvett nagy létszám. Elgondolkodtató, hogyan boldogult a nap során ennyi gyermekkel. A naplóból nem tűnik ki, hogy volt-e segítő munkatársa. Külön feladat lenne ennek feltérképezése.

Íme néhány szemléltető és elgondolkodtató számadat a napló alapján:

Tanfásítási év	Felvettek száma	A szülők foglalkozása Ipar Keresk.	alk. napsz. ???	A gyermek vallása Rk. Prot. Gkd. Izr.	
1884 - 1885	76	37	5	8 17 8 53	- 2 20
1885 - 1886	159	57	25	30 19 20 101	4 5 44
1886 - 1887	115	58	15	21 11 10 92	2 2 19
1887 - 1888	121	63	13	22 14 9 97	- 4 20
1888 - 1889	145	74	22	15 30 4 118	- 4 23
1889 - 1890	130	62	16	16 35 1 105	6 1 18
1890 - 1891	116	67	10	10 24 5 98	4 1 13
1891 - 1892	75	40	5	10 20 - 95	2 2 6

Az utolsó év csak részadatokat tartalmaz, a folytatás egy másik naplóban lehet, ami valószínűleg elkallódott.

A napló adataiból a családok szociális helyzete is kiemelhető. A bejegyzett adatok szerint az évi "tanfj" gyermekenként 20 krajczár.

Élég nagy azoknak a száma, akik szegénységi bizonyítvány alapján mentesültek a tanfj befizetése alól. A 8 év átlagában 45% a mentesítettek száma. A másik feltűnő az évközi fluktuáció. Ugyancsak 8 év átlagban a beírtak 14%-a maradt ki az óvodából elhalálozás miatt.

Érdekes a szülők leleménye a gyermekek nevének kiválasztásánál ebben az időszakban. A napló 8 éve alatt 127 életkor szerinti gyermek szerepelnek a naplóban.

Szemléltetéssel is érdekesség címén néhány ma már ritkábban használt keresztnevet:

Adolf *** Ágoston *** Ármin *** Bogdán *** Cornélia *** Elinor *** Eleonóra *** Elvira *** Frida *** Ferdinánd *** Hugó *** Izabella *** Izidor *** Izso *** Klótidá *** Klementin *** Leopold *** Nándor *** Náni *** Paulin *** Poldi *** René *** Szofi *** Vikki *** Zelemér *** Zorina

Néhány érdekes változtatban

használt név:

Mária - Mari - marika - Marcsa
Júlia - Julianna - Julcsa
Katalin - Káta - Kati

A magas óvodai létszám egyik oka az óvoda nagy kiterjedésű vonzáskörzete. Már csak az érdeklődés feltételezhető, ahonnan a bejáró óvodások származnak:

Ács u.	Bátrány u.	Bor u.	Cigány u.	Csillag u.
Deszkás	Elefánt	Fehérvő	Feketesas	Flórián
Fő u.	Fé. sor	Határ	Határ sor	Honvéd
Hentes	Hangász	Harangláb	Kisbuda	Kádár

Lámpa	Mészáros	Méntelep	Mező sor	Pesti út
Pesti sor	Rezsű u.	Sas	Síp	Sóház u.
Sóház	Sóház u.	Szentistván	Szentjános	Szentjánosi u.
Sztyegy u.	Tóth u.	Téglás u.	Téglás sor	Téglaház u.
Újvilág u.	Új sor	Vásártér	Virág u.	Zsidó u.
Zsidótemplom				

Végrehajó _____ 1
Összesen _____ 79

Az óvoda naplójának adataiból a városunk vezetői hatásköze is fény derül. A gyermekek születési adatait elemezve, ha a beírt 3 éves gyermek nem Baján született, akkor a család 1-3 éven belül telepedett le Baján. Ezekre figyelemmel 1880 és 1891 között az óvoda körzetében 79 család telepedett le, nem számítva bele a később Bajához kapcsolt Szentistvánról a városba költözőket.

Nem érdektelen a betelepültek foglalkozása, a családok száma:

Asztlas	2
Csizmadia	2
Hajós	2
Irnök	1
Katonazenész	1
Lóalkusz	1
Napszámos	10
Postamester	1
Szabó	1
Szesszőző	1
Utazó	1
Vasalónő	1

Zenész	3
Borbély	1
Cigány	1
Halász	2
Kárpitos	1
Lakatos	2
Molnár	2
Órmeester	1
Sütőmeester	1
Szolga	3
Táncoktató	1
Üzömeester	1
Vendégfogó	3
Ismeretlen	7
Gyógykovács	1
Hivatálnok	2
Kereskedő	2
Borkereskedő	1
Fakereskedő	2
Gabonakereskedő	1
Gombkereskedő	1
Üvegkereskedő	1
Téglás	8
Téglágető	1

A betelepültekből Róm. kat.: 61 — szerb: 2 — Izr.: 16 család

Származást tekintve a családok 49 helyeségből érkeztek városunkba és kezdtek meg tevékenységüket.

Kiemelve — a környék községein kívül — néhány származási helyet:

Apatin, Bród, Buda, Bécs, Csurgó, Kolozsvár, Kula, Obecse, Palánka, Pozsony, Szabadka, Szlovénia, Ternesvár, Titel, Topolya, Újvidék, Vukovár, Zenta, Zimony, Zombor, Zsalyka.

A betelepültek névszerinti felsorolása ebbe a rövid elemzésben, és itt most talán érdektelen. Eltekintem a leírás közül a városzerte ismert nevek megalapításától is. Azt hiszem, ez talán az érdekelte vagy érintett családokat érdekelné.

A napló további írzése is meghaladja lehetőségeimet, de nem is lehet célom. Mint várostörténeti dokumentumot átadom városunk múzeumának.

Biczók Sándor

Ül: Egy volt óvodától mégnudtam, hogy az óvoda a Rákóczi u. és határ u. sarkán volt.

A BÚCSÚ

A búcsú ügyehár, a plébániatemplom védszentjének a tiszteletére, a szent nevenapján tartatik. Így volt ez régen a két világháború között is.

A népek vidáman készülődtek az ünnepre. Az asszonyok sültöttek, főztek, a férfiak elővették az új vasárnapi csizmájukat és "subiszkolták", jó nagyokat köpve rá, hogy szép fényes legyen. A gyerkőcök öntözőkannából locsolták a ház előtti járdát, az öregszülők a lányok rokojait vasalgatták. Mivelhogy a közeli s távolabbi falvakból rokonok, jóbarátok jönnek a búcsúra.

Az illetékes szentnek -Isten bocsássa meg- az ünnepségnek csak a nyitánya jutott. Mármost a szagosmisa. A misén ugyanis szappantól-kőlinivíztől illatozott valamennyi fehérnép - kivéve a ódányiakat. Az asszonyok fiatalabbja: égszínűek, rózsaszínű, orgonailila, almazöld, a virágzó "fiarinc-

negyvenesek bordó, gesztenyebarna, violaszín, ezüstszürke brokátban pompáztak. Nyakukban Ferencjóska-pompákból meg féldrágakövekkel művésziien összeötözött ékesség, kinek arany, kinek ezüst. A híres-nevezetes Batányi úr kezemenakája.

Amint a gyönyörű menyecskék magassarkú gombos cipellőikben végigkopogtak a templom padlatán, a tisztelendő szentbeszéde is eladakt egy lélegzetvételyit. Hát a pap is ember, így teremtette a Mindenható.

"Szent István királyunk! Atyánk és apostolunk! Aki szeretlél, értetlél és vezényeltél bennünket! Aki szívünkbe a keresztyénység virágát ültetted, kezidnek dolgozni tanítád, nézz le dicsőségese honából és figyelj, nemzedet kérelmére." (Balázsáry Petra századeleji imádságkönyvéből.)

— Így s ezenmód tovább könyörgött a tisztelendő atya, az orgona zengett, a

kántor énekelte, a nők hosszú pilláik alól lesegették a másik cicomáját. A sűrűvérű férfiak pedig a nőket lesegették. Mire felhangzott az "Ite misa est" "Menjetek békével" már malasztos hangulat uralkodott el a gyülekezeten.

Következett a korzó az árusok sátrai közt. Mézeskalács-szivet, selyemkendőt, cukor rózsafizért, gyöckérpipát, meg egyéb vásárukat ajándékoztak egymásnak a nevezetes ünnepnap emlékére.

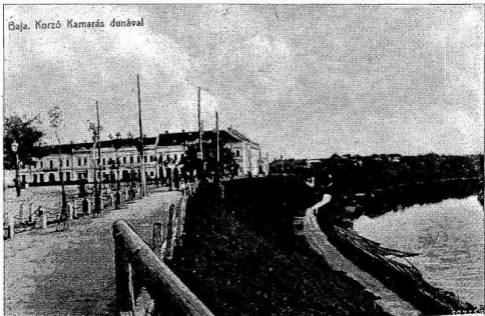
Végre otthon a köszöntés "Isten, Isten!" sligovicával Pistára, Sztipóra, Steffere. És az eszem-iszom nagy bőséggel.

Mire beakonyult, mire a kocsmái bábra hangoltak a cigányok, forró lett a levegő. A tréflakozásban az életöröm gyűlékony elektromos szikrák pattogtak.

Bizonny elég volt egy fekete szem-pár mosolya, a másik legény nőtája, akár semmi, hogy elkapodják az a bizonyos bácsika bicscsa. Virusból, talán soha nem gyűlölségből.

Egy ilyen csillaghalullásos éppen fiavérem, Pósta Bekény ifjú segédorvos ügyelt a bajai kórház sebészeten.

Baja. Korzó Kamarás dunával

Tajtékos lovak húzta szekeren két vérbefagyott embert hoztak be a kápatos jócímborák. Egyikük derek negyvenes gazda, másikuk fiatal, de keménykötésű. Apa meg a fia estek egymásnak, vallotta csaknem síruja a vérző orrú tanítóúr, a komájuk. Kis-doktor fivérem nagy gonddal összfoltozta a két halálán lévőt, bevitte a kórterembe, nővért rendelt melléjük. Majd a kíséret tagjait vette kezelésbe - már, aki hagyta magát. Ott gurnyaszottak némán a folyosón várva a Sors fordulását. Tömény pálinkabűzt lehettek ki, keresztzuhatot kellett csinálni.

Hajnalját fivérem csendesben benyitott a kórterembe. A nővére bölintott: minden rendben. Az apa ébredezett. Oldalfordult. Igencsak ismerősnek tűnt neki a másik ágyon a bepólyált fejű alélt betegárs. Kínlódvá felkönyökölt. Íme fényleg az elsőszülöttje... Félhődült.

- Doktor úr! Mondja meg, ki tette ezt a gyermekeimmel! Mondja meg doktor úr, ki volt ez a vadbarom? A belit ontom ki a gazembernek!

Két hét múltán apa s fia saját lábukon, épségben és egytértésben hagyták el a kórházat. Néha azt gondolom, ilyesmikért csúfolat bernünket országsterre bácskai bicskásnak...

Külley Lea

ÚJ FESTMÉNY A VÁROSHÁZÁN

Az elmúlt négy év alatt mindössze egyetlen műtárgyat vásárolt a bajai önkormányzat: egy Bernhart Sándorról készült olajfestményt.

***

A díszpolgári cím adományozásáról szóló önkormányzati rendelet értelmében Baja város új díszpolgáiról festményportré készül és ez a városháza dísztermében kerül elhelyezésre. A jelenlegi ciklusban eddig egyetlen díszpolgári cím adományozására került sor: dr Bernhart Sándor, a város egykori polgármestere kapott posztumusz díszpolgárságot.

A portrét a bajai származású, jelenleg Badacsonytomajon élő festőművész, Udvardi Erzsébet készítette el gondos előtanulmányok alapján. A mű április végére készült el és a május 2-i testületi ülésén mutatta meg a festményt a képviselőknek Éber András polgármes-

ter. A 76x124 cm-es képen Bernhart Sándor 2/3-os portréja látható: díszmagyarba öltözött egykori polgármester feszes tartással áll a lobogó nemzeti színű, és a címerrel díszített bajai zászlók előtt.

A megörökített mozdulat hiteles, hiszen fénykép is őrizi, amely beiktatási misét követően készült a Belvárosi templom előtt. A művészno egyébként átnézte a bajai múzeumban őrzött összes Bernhart fényképet az előkészítés során. Ugyancsak említést érdemel az a tény, hogy egy másik vázlat is elkészült, amelyen az volt látható, hogy Bernhart Sándor elhagyja a Városházát.

***

A festmény hamarosan végleges helyére kerül, de jelenleg is megtekinthető a polgármester hivatali szobájában.

Schmidt Antal

BAJAI ARCKÉPCSARNOK

BIRO LAJOS

(1929 - 1993)

Bircs Lajos született Bircs Lajos Gyomai járású, a hűltén 1895. március 2-án Eördőgyháza községében született. A középiskolai tanulmányait az Eördőgyháza középiskolájában végezte, majd a miskolci Kereskedelmi és Ipari Főiskolán folytatta. 1914-ben az orosz hadseregben szolgált. 1919-ben az orosz csapatok parancsnoka létszámegyenlőségre szólította fel, ő maga pedig azt mondta: "Kérlek, ne értekezni, mert én nem vagyok orosz." Így került át az amerikai csapatokhoz, ahol részt vett az orosz csapatok elleni harcokban. 1920-ban hazatért, majd a miskolci Kereskedelmi és Ipari Főiskolán folytatta tanulmányait. 1924-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett. 1929-ben megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek elnöke lett. 1934-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett.

Megismerkedett Bajozsáky Sándor költővel és Eördőgyháza Mátyás királyi templomát látogatta meg. 1934-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett. 1939-ben megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek elnöke lett. 1944-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett.

1922. november 1-én a 25 éves feleségétől a 25 éves leányától és a 27 éves fiától válassza el. 1925-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett. 1929-ben megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek elnöke lett. 1934-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett. 1939-ben megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek elnöke lett. 1944-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett.

Akkor 1929. március 2-án 1929. március 2-án született Eördőgyháza községében Bircs Lajos, akinek vallásai a székely vallás és a magyar vallás közötti különbséget mindig közösen meggyeztető alap-

ján katolikusnak jogyzták be az anyakönyvbe.

Felcségek bolton főálkórási bútyja segítségével, a Győr utában nyitott szatócsboltjában segítőkész, alkalomszerűen a száraz-vadás mesterséget is folytatta.

A második világháború vége felé behívták katonának. Örmesterként szolgált a bajai Duna-hídnál. Járványokkal járó egyetlen fát — és annak barátait is — arról, hogy 1944-ben a levelekkel nyugatra menjen. Ugyanakkor érzékeltése hibás működésnek tulajdosa be, hogy amikor a visszamaradt, bujkáló vagy civilbe öltözött katonákat az orosz csapatok parancsnoka lelétezőkre szólította fel, ő maga előzet azt mondta: "Kérlek, ne értekezni, mert én nem vagyok orosz." Így került át az amerikai csapatokhoz, ahol részt vett az orosz csapatok elleni harcokban. 1920-ban hazatért, majd a miskolci Kereskedelmi és Ipari Főiskolán folytatta tanulmányait. 1924-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett. 1929-ben megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek elnöke lett. 1934-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett.

Bircs Lajos — a kisgyermekes orosz csapatok mellett — a magyar csapatok mellett szolgált a bajai Duna-hídnál. Járványokkal járó egyetlen fát — és annak barátait is — arról, hogy 1944-ben a levelekkel nyugatra menjen. Ugyanakkor érzékeltése hibás működésnek tulajdosa be, hogy amikor a visszamaradt, bujkáló vagy civilbe öltözött katonákat az orosz csapatok parancsnoka lelétezőkre szólította fel, ő maga előzet azt mondta: "Kérlek, ne értekezni, mert én nem vagyok orosz." Így került át az amerikai csapatokhoz, ahol részt vett az orosz csapatok elleni harcokban.

Bircs Lajos — a kisgyermekes orosz csapatok mellett — a magyar csapatok mellett szolgált a bajai Duna-hídnál. Járványokkal járó egyetlen fát — és annak barátait is — arról, hogy 1944-ben a levelekkel nyugatra menjen. Ugyanakkor érzékeltése hibás működésnek tulajdosa be, hogy amikor a visszamaradt, bujkáló vagy civilbe öltözött katonákat az orosz csapatok parancsnoka lelétezőkre szólította fel, ő maga előzet azt mondta: "Kérlek, ne értekezni, mert én nem vagyok orosz." Így került át az amerikai csapatokhoz, ahol részt vett az orosz csapatok elleni harcokban.

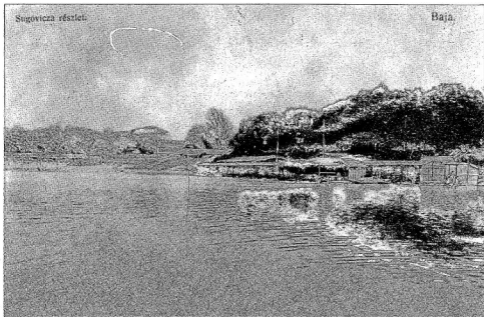
Bircs Lajos — a kisgyermekes orosz csapatok mellett — a magyar csapatok mellett szolgált a bajai Duna-hídnál. Járványokkal járó egyetlen fát — és annak barátait is — arról, hogy 1944-ben a levelekkel nyugatra menjen. Ugyanakkor érzékeltése hibás működésnek tulajdosa be, hogy amikor a visszamaradt, bujkáló vagy civilbe öltözött katonákat az orosz csapatok parancsnoka lelétezőkre szólította fel, ő maga előzet azt mondta: "Kérlek, ne értekezni, mert én nem vagyok orosz." Így került át az amerikai csapatokhoz, ahol részt vett az orosz csapatok elleni harcokban.

1953-ban megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett. 1959-ben megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek elnöke lett. 1964-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett. 1969-ben megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek elnöke lett. 1974-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett. 1979-ben megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek elnöke lett. 1984-ben megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett. 1989-ben megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek elnöke lett.

dapstern unokánövérejel, Kolmány Andrással lakott, a Mátörök híján. Unokái testvéreivel férje, Bajdi bácsi együtt volt és feleségével — Marikával — együtt Buzdapestről előbb Bécsbe mentek, majd egy év után Chibben telepedtek le. A dél-amerikai államban kiveselye-tulajdonosok viszonylag tehetősek emberek lettek. Két évig volt Buzdapestben, egyetem hallgatója, majd Kolmány rokonnak biztatására — akik magukhoz akarták venni, és tanfolyamot — és a mindinkább tiszta formát öltöztetve politikai jelentőség miatt, embercserébe szállították. Megpróbált külföldre távozni. Titolt határátelést, kísérletet, a nyugati határ közelében rálátásték és rápielték. Két éve fozottatik meg, személyes szabadságától. Készséggel a szabadságát vállalták. Először a székelyek kezébe kerültek. Először a székelyek kezébe kerültek. Először a székelyek kezébe kerültek. Először a székelyek kezébe kerültek.

Bircs Lajos — a kisgyermekes orosz csapatok mellett — a magyar csapatok mellett szolgált a bajai Duna-hídnál. Járványokkal járó egyetlen fát — és annak barátait is — arról, hogy 1944-ben a levelekkel nyugatra menjen. Ugyanakkor érzékeltése hibás működésnek tulajdosa be, hogy amikor a visszamaradt, bujkáló vagy civilbe öltözött katonákat az orosz csapatok parancsnoka lelétezőkre szólította fel, ő maga előzet azt mondta: "Kérlek, ne értekezni, mert én nem vagyok orosz." Így került át az amerikai csapatokhoz, ahol részt vett az orosz csapatok elleni harcokban.

1987. június 29-én megkezdte a munkáját a Bajai Hírlapnál, ahol a "Bajai Hírlap" című rovatban szerkesztésben dolgozott. 1990-ban megalapította a Magyar Értelmező Szótár Társaságát, amelynek elnöke lett. 1993-ban megalapította a Magyar Nyelvtudományi Társaságot, amelynek elnöke lett.

A KÉP JOBB OLDALÁN LÁTHATÓ FURCSA ÉPÍTMÉNY VOLT A SZÁZADFORDULÓN BAJAI USZODA. HÖLGYEK ÉS URAK EGYMÁSTÓL ELKÜLÖNTVE HŰSÖLHETTEK ITT. DE EGY CSINTALAN KORABELI VISSZAEMLÉKEZÉS SZERINT A DESZKÁK KÖZÖTT RÉSEK IS VOLTAK...

Bennmaradt az egyetemen, tagja lett — előbb tanársegédként — a tanári karnak.

Amikor meghívást kapott Concepcion egyetemi város paleontológiai tanszékére, elkülönült a fővárosból. Jelentős, tettekben megnyilvánuló szerepe volt abban, hogy egy pár év elteltével öt egy önálló földtani tanszékot hoztak létre. Egyetemi oktatói és számonvevő kutatói munkássága során jelentős felfedezéseket tett, nagy gyűjteményt hozott létre. Kapcsolatokat épített kis amerikai és európai egyetemekkel, ez utóbbiak közül elsősorban a bonni és a kieli őslénytani tanszékkel. Évtizedek munkája nevét a tudományos világban Lajos Báró Bagóczy névvel ismertté tette. Családneve mellé felvette szeretett édesanyja vezetéknevét, akit Chileben vendéggül látott, és észak-amerikai útra is elvitt.

Negyvenéves iskolai találkozására hazajött Bajára, akkor már tülloslyos volt. Betegsége szűkítette cselekvését, már nem járt előadni a Santiago de Chile-i egyetemre, és 1983-tól súlyos állapota miatt tevékenységét már csak az egyetemi oktatásra és kutatásra korlátozta.

Nem volt négyüzlős, és agglagény maradt, minden idejét a tudományok és kedvteléseinek — a halászatnak és vadás-

zatnak — szentelte. A természetudós és természetbarát, az egzakt fogalmakkal dolgozó tudományos kutató humán érdeklődésű — elsősorban irodalombarát — is volt. Omar Khajjam perzsa költő legkellemesebb életfelfogásokat, hangulatokat tükröző panteisztikus szellemű verseit különösen kedvelte és értelmezte.

1991-ben látogatott utójára haza, édesanyja és rokonai körében töltötte idejének nagy részét. A haja még koromfeketé volt, csak a fülei töve körül őszült egy kissé. Az volt a terve, hogy amikor majd 1994-ben nyugdíjba megy, végleg hazajön szülővárosába, Bajára. Arra vágott, hogy tárgykörére vonatkozó ismereteinek összességéből hazai egyetemeken — a helyi Pollack Mihály Műszaki Főiskola Végzettségkódási Intézetében — geológiai stúdiumokat tartson. Ithoni beszélgetései során végzettszerűen említette meg: ha meghal, Baján, a kiscsávolyi temető sírja homokjában szeretne meghihenni.

Sajnos halála hamarosan bekövetkezett, az infarktus géget vele. 1993. augusztus 24-én, életének 64. évében Concepcionban elhunyt. A chilei állampolgárságú geológus professzor hamvait hazahozták Bajára, és 1994. április 8-án helyezték el végaka-

rata szerint a kiscsávolyi temetőben örök nyugalomra.

Báró Lajos tanulással szerzett tudását életmunkák kutatómunkájával bővítette. Tudományos feltárásra, gyűjtésre szervezett utazásaival — amelybe bevonta érdeklődő egyetemista tanítványait is — keresztül-kasul végigjárta Chilét. Az ország melletti szigeteket is, hiszen a legkedvezőbb hely a fosszilizálódáshoz a tenger. Ennek következtében a földérész jó ismerőjévé vált. Elsősorban paleontológiai (őslénytani) kutatásokat végzett. Az úgynevezett ősmaradványok vagy fossziliák (kövületek) egyedülálló bepillantást engednek az evolúciós folyamatokba, nyomom követhető tanulmányozásukkal az élet fejlődése. A földtörténeti múlt elővilágát kutató tudós által az üledékes kőzetekbe zárt ősléleti és ősnövényi maradványokból a geológus ki tudja számítani a bezárt kőzetek földtani korát, egykori fekvését, így a mikrofossziliákat a kőlát- és földgázkutatásban indikátorként használják.

Amikor megrendezték Chileben a harmadik nemzetközi geológiai kongresszust, a résztvevő külföldi paleontológusok és más tudományágak képviselői, valamint egyetemisták ellátogattak Quiriquina csa-

des-Gocéni szigetre, a „gyíkok völgyébe”, hogy megismerkedhessenek azoknak az őslényeknek a maradványaival, amelyek egy távoli korszakban egyedül lakói voltak a szigetnek. Az expedíciót vezető magyar származású tudós, Bagóczy Bíró lajos, a concepcioni egyetem paleontológiai professzorának vezetésével ott megtekintették egy kiállítás azon leleteiből, amelyeket a szigeten eddig feltártak. Bemutatta az őslénymaradványokat és tanulmányozták az ott található kőzeteket, amelyek a világ számos országában ismertek archeológiai jelentőségük miatt.

Bíró professzor rámutatott arra, hogy Darwin is megemlítette a sziget történelmi gazdagágát. A nagy természetűe 1835-ben volt Quiriquinán és azóta számtalan tudományág képviselői tanulmányozták ott a kőzeteket, hogy megismerkedjenek az őslény-maradványokkal. Sok előtény ez a szigeten, köztük a Plesiosaurus Chilensis, egy tengeri hüllő, mely kb. 65 millió évvel ezelőt pusztult ki. Ezek az állatok meglehetősen nagy termetűek voltak, hat-hét méter hosszúak. Egy -telésére hasonlítottak, de páncél nélkül. Két pár uszonyuk, nyakuk és nagy farkuk volt. Hősevíz voltak, halat ettek és közösségben éltek más hüllőkkel, mint ma a tengeri farkasok. Ezek a hüllők kijöttek a szárazföldre is.

Ennek nyomait fedezték fel Coocholgén, San Vicentén, Penco, Lirquén és Concepcionon.

Bíró professzor, aki hivatásának szerelmese volt, számtalanszor felkereste Quiriquina szigetét, mely egyike az ország legjobb geológiai és paleontológiai lelőhelyeinek és több száz őslénymaradványt tárt fel ott.

Ő volt az egyetlen a tudományágban, aki teknősfalkapocot talált San Vicentén. A lelet a fő kretácokra tehető, úgy 65 millió évvel ezelőt, amikor éltek a dinoszauruszok, a nagy termetű hüllők, amelyek a földön éltek.

A tudós által szakszerű, gondos feltárással begyűjtött és tudományos vizsgálatra érdemesnek tartott fossziliák száma — amelyeket katalogizált — több harmincezernél, ezmei értéke egymillió dollár. A felsőkréta kor leletei egyedülálló tudományos értékek.

Őslénytani kutatásainak eredményeit jól alkalmazta a rétegtanban, és a földkéreg szerkezetében. Ő volt az a jó előadókészséggel rendelkező professzor, aki egyetemi előadásaival lebilincselte hallgatóit, aki első között szorgalmazta a geofizika tantárgy egyetemi oktatásának bevezetését. Irtván, hogy a nyersanyag, a víz, az energiaburkolók kutatása, a föld-

regési veszélyeztetettség vizsgálata és a környezetvédelem a tudományág nélkül megoldatlan marad. Kapcsolatban állt magyar szakemberekkel, ismerte és becsülte alapos képzettségüket, tudásukat. Arra törekedett, hogy bevonja a magyar szakdolgozókat a concepcioni egyetemi oktatásba, nem rajta múlott, hogy szintén ellenére ez nem sikerült.

A „Magyar Geofizika” 35. évfolyama I. számában Polcz István rövid nekrológot írt a magyar származású, bajai születésű geológus-paleontológus chilei állampolgárságú tudósról. Többek között így méltatta:

„Bíró lajos professzor (az ottani névhasználat szerint Lajos Bíró Bagóczy) világhírű tudós volt, de sobasra felejtette el, hogy egy hányatoit történelmi kis nemzet fia és ez számára külön felelősség az idegen világban. Ezt az elvárást magas fokon teljesítette, neve őslénytani kutatási eredményeiben fennmarad. Concepcioni lakása, könyvtára és tágas szép taneszköztárája egy kis Magyarországot volt, tanúságot téve lakandatlan magyarságtudatról.”

Az idei év októberében — róla és társairól — nemzetközi földtani kongresszust rendezve emlékeznek meg Chileben.

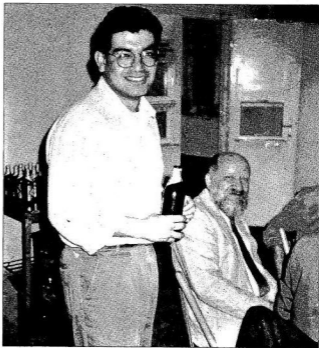
Bánóti Tibor

VISZONTLÁTÁSRA XAVIER!

Több, mint két évet töltött városunkban Xavier Morales, az amerikai Beke Hadtest tagjaként. A városvédő és Városnépítő Egyesület meghívására jött el hozzánk, a Polgármesteri Hivatal fizette lakbéréért, indítá pedig az Alsó-Duna-Völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség biztosított számára. Sokan megismerték és megkedvelhették a friss egyetemi diplomával rendelkező fiatalembert, aki több területen is akvizitálta magát: tanulmányt készített arról, hogy mi a véleménye a város lakóinak és a környezetvédelmi szakembereknek Baja környezeti állapotáról, amerikai környezetvédelmi szakmai anyagokkal látta el a felügyelőséget, szervezője és aktív részvevője volt a Föld Napja rendezvényeknek, amelyek egyébként is amerikai kezdeményezésre terjedtek el a világon), angol nyelvtanítást vállalt két középiskolában (Tóth Kálmán Gimnázium és Szakközépiskola és a németnyelvű gimnázium), szerkesztette és vezette is a Baja Hangja című angol nyelvű műsorait.

Azt csak reméljük, hogy számára sem volt haszontalan ez a Magyarországon töltött időszaka, és hogy városunk szellemi ségéből is magával vitt valamit.

Schmidt
Antal

LON
AZ U
BAN
KET
MEC
SEN
SAJ/
TIK
BÖL
GUR

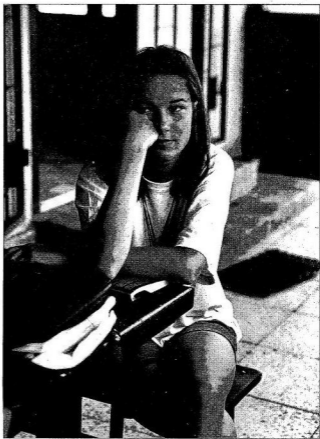
KARL WEISS

DÖNÖBEN ÉLŐ TANÁREMBER, AKI
TÖBBI ÉVEKBEN EGYRE GYAKRAB-
B LÁTOGAT BAJÁRA, ÉS FÉNYKÉPE-
IS KÉSZÍT.

TSZÁLLÓT FOTOGÁFUS, AKI ELŐL
KI SEM MENEKÜLHET.

ÚJOS LÁTÁSMÓDJÁT MEGISMERHE-
A MOST KÖZÖLT ÖSSZEBÁLLÍTÁS-
S, NO MEG AZ ÉRINTETTEK IS MA-
RA ISMERHETNEK.

(Gyulavári József)

ÖREG PREPÁK TALÁLKOZÓJA

Nem minden meghatározottság nélkül olvastuk Zsuzsori György, Gyurka, Gyuri, Zsuzsrik, Zsuzsi érettségi találkozóra hívó kedves sorait. A Bajai Állami Tanfőképzőben 1948/49-ben végezteknek készített a rendező megjelölés számba menő randevút. El is jött mindenki, aki csak tehette. Az ország egész területéről érkeztek a valamikor együtt szülő, egymásért szorongó osztálytársak, akik más középiskolásoiktól csupán a tanfői pályára készülők hivatás-tudattal átitott felelősségérzetrel és a vele járó komolysággal álltak elő.

Az órák pontos kezdéséhez szokott öreg diákok a pályáról megérdemelt pihenésre távoztak időse, nem egy az orvosi utasítások betartását látogató társunk tettett fiatalosággal, de rendkívül szorongással, az okok pontos közlésével mentegésfőzőt a kevéske késésért és gyermekies izgalommal várta az élettörténetében fontosnak ítélt események ismertetését volt diáktársaival. Sajnos, sokan már nem tehernek meg ezt. Mi pedig kíváncsián hallgattuk, miként foglalta össze minden egyes társunk az egyéni csapások elviselésével együtt járó nehézségeket és megörögzött optimizusként feleltet a megpróbáltatásokat és a gyermekek kitűnt megszerzett boldogság érzésének az arcokra varázsoló mosolyával mesélte életé, pályája történelmének öt évét vagy évtizedeit. A panasz hangjai nem szöngtél át a beszámolókat. Most is a vidámságot árasztó osztály elevenedett meg újra. A cinkosok közt megszokott, de most csak hunyorgásnak tűnt kacsinások is kísérő voltak a színes élettörténeteknek. A lelkeket belülről mardosó

féjdalmakat, a családi tragédiákat, a főlünk örökre eltávozott társak és a szeretett tanáraink elvesztése miatti együttérzést a találkozás öröme sem feledtette. Dr. Varga Károly volt, az osztályfőnökünk, most is köztünk volt, és állandóan hatott szellemének meggyugtató légtérben zajlott le a múltat megszépítő emlékek felidézése. Szeretere mellett egyénisége mindnyájuk rokonszerevét és tiszteletét váltotta ki. Talán azért lehetett Ő annyira szerető, mert annak idején magára vállalta a szülői kötelemeket, külön-külön tétődött mindenkiével és tettei révén barátai avántak az enklével dífikat. Ő mindig köztünk marad és bennünk él. Sajnos, a negyvenöt év ráfakta terheit az azt mindig felelősséggel viselőkre. Mivel a régi tabló nem került elő, csak négy hallatára ismertük fel a megváltozott arccok és eldőlött fel a régi barátokat firkésző tekinetünk bizonytalansága. Hiszta. "S hova az idő lép, omlik, ha kő, ha vas, és neki semmi nem alacsony, nem magas."

A halk szóv, de mindig tisztelettel parancsoló, egyetlen diákok soha meg nem bért Dila Dénes tanár úr, a mindenki Dini bácsija képviselte volt és máig szeretett tanárainkat, akik a tudáson kívül bennünk példátulak a legnagyobb kincset, az emberségséget, a akinek köszönhetjük a legnagyobb örökséget: a pedagógusi munka iránti hivatás magasatos és tudatos vállalásának szent kötelességét, s a haza iránti végtelen ragaszkodást. Örökre tudatunkba vésődtek Bárány Ignác soha nem halványuló szavai, amelyek tekintélyt sugalltak a pálya rendíthetetlen munkáinak. "A pedagógus pályát szentélynek tekintem,

melyről a méltatlanokat lángostorral szeretném távol tartani." Azóta ezen aranyveretes szavakat tartalmazó márványtáblát - szerintem - indokolatlanul, de nem érdemtelennel felvittették Bűrő Hötűs József szavai a Kis István által 1984-ben alkotott reliefen. "Hiszen, hogy az emberi nem oly haladásra képes, melyről még fogalmunk nincs, és a jólétek és szellemi hatalomnak oly fokára emelkedhet, mely legvérmesebb reményeinkkel föllélmülje." Ezeket a szavakat is vállálni tudjuk, hiszen mindig a nemzet felemelkedése érdekében munkálkodunk.

Sajnos, hogy az érettségi találkozóra ifjú bevétel tett elhatározások valóra válna csak a volt diáktársak útnepe. Az alma-mater mostani tanárait még nem vonszik és nem sarkallják érelemes tapasztalatok gyűjtésére. Pedig megérdemelt a fáradságot. A volt diákok közül sokan tanítottak az intézmény gyakorlóiskolájában, a városban, a megyében, de a nemzetnevelés apostolai eljutottak az ország szinte minden részébe és tapasztaltak a jövő nemzedékét tanítani készülőket is nagy, jövőt formáló hasznát jeleutene.

Soha nem feledhetjük, hogy csak annyit várhatunk a jövőtől, amennyit mi adunk a múltnak. A mi múltunk a költészecsapotok múltja. A tanfői oklevelet a lécsami érettségi bizonyítvány helyettesítette. A felsőfokú tanítói tevékenységben vele kezdtek el tanulmányaink folytatását. Sokunk helyett az akkor meghonosodott állami döntés jellelte ki számunkra az ország érdekében szem előtt tartó szájainkat. Utólag megvallhatjuk, hogy ha nagyobb kerülővel is, de mindenki megvalósította ifjúkori álmát. Ez az álm megvalósult vagy annál több évig tartó jövő formálását biztosította valamennyiünknek. El kélt volna egy pár méltó szó is.

Dr. Bánk Endre

RICHTER ILONA MUNKÁCSY-DÍJAS GRAFIKUSMŰVÉSZ KITÜNTETÉSE A KÖRNYEZETVÉDELMI VILÁGNAP ALKALMÁBÓL

Bajai javaslatra, az Alsó-Duna-Völgyi Környezetvédelmi Felügyelőség előterjesztése alapján környezetvédelmi kiállításban részesült Richter Ilona, a Szegeden élő grafikusművész. A díj átadásra június 5-én Szegeden, a Környezetvédelmi Világnap központi ünnepségén került sor. A művésznek a tudományos illusztráció területén elért, világszerte ismert, kiemelkedő eredményei, valamint a gyermekeknek írt és rajzolt, természet megismerésére és szeretetre nevelő könyvei elismerésül kaptak meg a környezetvédelmi emléképlakettet. Ez volt Magyarországon a második alkalom, hogy művészi teljesítményét is figyelembe vett a bűtöl biotasság a kiállítások oldalánál. Richter Ilona első bajai kiállítása 1976-ban volt a Tűr István Múzeumban, és azóta még öt alkalommal állította ki műveit Baján, elsősorban tudományos rendezvényekhez költözve a környezetvédelmi mérföldkőben kiállított Lőrinc Galériában. Tudományos illusztrációt, lehelletesen botanika tárgyú skicseket legutóbb március 22-én, a Víz Világnapja alkalmából, a Völgyi Rétköltő rendezett kiállításra csodálhatták meg a bajaiak.

Schmidt Antal

A BAJAI ÁLLATVÉDŐ EGYESÜLET JEGYZŐKÖNYVE VI. (1903-1936)

Az 1935. november 24-én tartott választmányi ülésen Udvardi László egyesületi elnök ismertette a magyar királyi Valás és Közköztartásügyi miniszter úr 64693/1935 VI sz. rendeletét az Országos Állatvédő Egyesület megszüntetéséről illetve annak az Országos Cserkész Szövetségbe való beolvadásáról.

A választmányi ülés a hírt tudomásul vétele után - mivel 32 évi munka után tevékenységét megszüntetni semmiképpen nem akarta - esélyeit latolgatta. Két lehetőség merült fel: 1. önálló egyesület alakulni, a Szegedi Állatvédő Egyesület példája alapján, 2. beolvadni a Bajai Gazdasági Egyesületbe, és annak mint állatvédő szakosztálya működni tovább.

Ez utóbbi mellett döntöttek.

***

1936. február 2-án tartotta a Bajai Állatvédő Egyesület utolsó közgyűlést, melyen átették a Gazdasági Egyesület befogadásáról szóló átiratát. A közgyűlés utolsó ténylegesként megszavazta a beolvadást olyképpen, hogy mint szakosztály önállóan működhessen és vagyonát külön vagyonként kezelhesse.

***

Befejeztül érdemes áttekinteni azoknak a bajai közéleti polgároknak neveit, akik elnöki posztot vállaltak az egyesület fennállásának 32 éve alatt:

Hesser Gyula 1903-1912

Palotai Irén 1912-1917

Chinorányi József 1922.

Kiss Á. József 1928-1930

Heckenshoffer László 1930-1936

1933-tól Udvardi László

TÜCSÖKZENE ÉS IMPROVIZÁCIÓ

Binder Károlynak tücsökzöngése van városunkban és Ó magja is örömmel jön Bajjára koncertezni. Zeneszerzői és előadóművészi pályájának szinte minden eddigi állomását nyomonkövethettük, mert az elismült másfél évtizedben majdnem minden évben fellépett városunk valamely koncerttermében. Legutóbb június 14-én adott koncertet a Magyarországi Nemzetek Általános Művelődési Központjában. A koncertről hangfelvétel is készült, hiszen Binder Károly mostani látogatásának a célja az volt, hogy az olasz útjossal, Federico Sanesivel hangszalagra vegyék a legújabb Binder-CD zenei anyagát. Az új Binder-darabok a koncertet megelőzően közönség nélkül is rögzítése kerültek június 13. és 14-én.

A MNÁMK dísztermében lévő PETROF zongorát ugyan gyakran kellett hangolni és természetesen léteznek ennél jobb hangszerek is a világon, mégis Szalay László hangmérnök szerint nagyon jó minőségű hangfelvételeket sikerült készíteni.

Külön köszönet illeti Bencze Csabát, aki egész éjszaka újra meg újra hangolta a zongorát, hogy tényleg jól sikerüljön ez a bajai hangfelvétel. Nyilván hasonló cél vezérelte az intézmény tücsök zenekart is, hiszen muzsikájukkal, ciripelésükkel ők is közreműködtek és jelen is vannak a felvételeken. Talán nincs az országban még egy ilyen tücsökzongaló hangversenyterem és a bajai koncertlátogatók azt is jól tudják, hogy a tücsökök nem változatosak klasszikus zenére, dalszere, pop zenére, improvizált kortárszenére egyaránt "vevők". Az tény, hogy ezt a lemezt ugyanígy sehol máshol nem lehetett volna felvenni.

A lemez "bajaiságát" Kovács László fotóművész lemezborítóra szánt fényképei valamint a BÁCSHUS anyagi hozzájárulása csak fokozták. Reméljük hamarosan kézbevehető és hallható lesz a Binder-Sanesi duó izgalmas, a bemutatón nagy sikert aratott muzsikája.

Schmidt Antal

ELŐSZÓ

Jóváre lesz negyven éve, hogy öt fiatal tanár lépett katedrara a III. Béla Gimnáziumban. Hogy oktatási idejüket miként töltsék, az meg, illetve meg a dandáriai tanítvány, melyek népe hada a búcsók stígyességén kívül az országot is benépeit. Egy-egyikről azonban a kortársbarát beforrásával és a kolléga hávis tárgyilagossággal szólni szeretnék.

Gergely tanár úr a legideológusabb tárgyat, történelmet tanított olyan időben, mikor a dogmához való ragaszkodást pedagó-

giai követelménynek tekintették. Az ideológia vadra feszített história pedig körülbelül oly mértékben hasonlított a szótlan számára elmondhatatlanul vonzó történetelméletre, mint az állatparagator fűkerén szardos óráb a merők levele szököző, kecses vadjárta.

Gergely tanár úr óvult viszont ifjúonok feledhetetlen emlékeként idézik a bizony már derecszó fejű tanítványok. Hogyan csúszta, hogy megtanította a jó állatpolgárnak tudni üdvözet, és azután megidézte a varázslatot, Clio szellemét: az ő tilka.

Talán egyszer kebbe vámad, hogy szőljön erről is. Szévesen hallanánk óvallandást, hiszen ez is része lenne az elismült négy évtized végére hitelen megírású történele-

mének. A Honpolgár közlendő cikkének szerzője történetelméleti munkásságával Dél-Magyarországhoz is kapcsolódik. Dr. Köhegyi Mihálytal történészségben írt máve az 1919-es szerb megszállással foglalkozik.

Továbbá dr. Gergely egyik szerzője az 1989-ben megjelent „Bajai története” a munkának is. Országos híreket a levéne-mozgalomról, majd a cserkészről írt művével szerzett. E számunkban megjelenő cikke Horthy leventéi, c. könyve megjelenésének háttértörténetét ismerteti.

Dr. Dániel
József

godó ismereteimet, néhány hónapon belül már elfogadhatónak ment a munka. Megismertem a kutatóhelyek légtörét, a helyi szokásokat, hol, mikor, kitől, mit lehet, szabad, érdemes kérni, kérdezni. Melyek a betartandó szabályok, mennyiben segítők vagy akadályozók ezek a munkák. Hol húzódnak a „falak”, milyen ritmusban lehet dolgozni, hogyan kell ennek alapján beosztani a heti rendelkezéseimre álló időt. A kutatómunka lassan szervezve beépült életvitelembe, már pontosan tudtam és lassan megtanulta környezetem is, mikor bővíteni kell mennem, hol kereshetnek. És fordítva is megtörtént, engem is kezdtek megjegyezni a munkahelyeken, mindenkéltől a fanatizmusomért, azért, hogy már nyitás előtt ott toporogtam a bejáratok előtt, zaráskor pedig úgy kellett kisépírfizni. A perkedéseim miatt: miért nincs ez, miért nincs az, mire való ez a bürokrácia, a kutatóandó anyagok minyomnyomról adagolása, miért zárt anyag amit azed nyilvánítottak: egyzd mint azaz: kellemetlen figura lehetne/lehetek sokak, de nem mindenki szemében. Mert nem kevesen egyvették velem és megszegve a szabályokat, kibaszálva az előírások bázaját, szinte erjékön felül segítettek. Soha nem felejttem el pl. a Hadtörténelmi Levéltár munkatársait, főként a raktárosokat, Morva Tamásné, Spáczai Hédiékét, akiknek jóvoltából — ma ez már csak a mesék birodalmának levéltárában fordulhat elő — naponta 10-15 ltracsmót is átnehettem. Csak így érthető meg, hogy viszonylag rövid idő alatt kértés voltam feldolgozni a HM és a VKF témához kapcsolódó teljes anyagát. Ugyanígy „korlátlan” vadászterület lehetett a Széchenyi Könyvtár Zárót Kiváltványok Tára, ahol a szertartemléti Mackovics Györgyi segítségét élvezhettem. De másutt is ott-hora lettem, s így a hosszúságokat ellensúlyozták azok, akik méltányolták szenvedélyemet, mert a kutató étkönra már szenvedélyemmé vált. Már egyetemista korban is voltak erre utaló jelek, amelyek Baján, szénny lehetőségek keretében gyarapodtak, de igazán itt Budapestben nyertek teret. És én nyaralásom, persze a családot, a tanítás, a kollégiumvezetés és a bizonytalan egészségi állapotom szabta korlátok között újra meg újra kötötte belötük.

A kutató visszavárdozolta családóm, gyermekek és ifjúkorom világát. Az iratok lapozgatása közben feltörték emlélkim, mindenkéltől a nagy háború utolsó 1944/45-ös éveinek kritikus hónapjai, novemberből májusig, nem egyszer vettem észre, hogy meneküléskim szénbányán, a duánútól kis faluban, Vitézyden vagyok, fölötökön Győr felé húznak a liberátorfelhők, az örökké éhes német katonák készülnek a Sártebe fulladt nagy ellenámdásúra, minden rendű és rangú menekülők lépik el az út teljes szélességét: kadetok,

erdélyiek, munkaszolgálatos zsidók, majd a mindenki megelőzni kívánó, vadonán felszerelésben feszít nyilasok, nem történve a sűrűsödő akaratúval, a mélyrepülésben túsódó angol gépek gyilkos sorozataival. Bennünket helyi és menekült leventéket — 13. életévembe fordultam éppen — feldőképességüket vesztett tisztek bevetésére, majd nyugatvonalulásra „késztették” elő. Ezen a ponton igyekeztem elszakítani emlékezeim filmzsalagját s nyugtatni magamat: béke van, itt ülök a Kapisztrán-téri épület csüdes kutató szobájában, nem kell félnem, hogy elszakítanak szüleimtől, nem kell ismét végigregnem egy vakondtúrásny bunkerben a bentin-kor követlenül süjt hadiesemények utolsó visszahallott tudatom téma-mélyébe, várva újabb témáddásaink visszatérő alkalmaira.

Igy lett az induláskor pusztán elfogadott téma személyes ügyem, így írtam „előzetrajzot” is, több szövezerényi társamról szólva. Ezért formálódott már az anyaggyűjtés és rendezés idején, leendő könyvem: erkölcsi üzenetként, ami reményeim szerint értéklővő tessz, s ami kimondatlanul is minden mondatból, de az egész munkából is kiált a nép jövőjét kockáztatják azok, akik a fiatalokat áldozzák fel „nemzetünk” álcázott öbös érdekeikért. Ehhez a kérdéshez még visszatérünk, ha már „elkészült” a könyv, most még csak a részpublikációk írása van során. Három-nyé év alatt összegyűjtöttem a nyersanyagot, megírtam a nyers kéziratot, némi csinosítás, kiegészítő kutatás után, 1972-ben befejeztekkel írtam a munkát. Közben két feladatot adódot: tanulmányokat illett közzélni, hogy előkészítem a könyv esetleges megjelenéséhez a „talajt”, s kiadóit találni.

Az első sem volt könnyű, de a második — elsősorban saját rögeszmém és ügyefogyóságom miatt — felét egy vesszőfutással. A Magyar Pedagógia, a Pedagógiai Szemle, a Testneveléstudomány, az Ifjúsági Szemle, a Végösszeg (2) nem utasított el jelentésememet, sőt, nem egyszer jóindulati támogatásban is részesítettek. Így kerültem levelezési vagy személyes kapcsolatba Mészáros Istvánval, a már akkor is közismert neveléstörténetlővel, Kóte Sándorral, aki tanácsokkal látott el egyik írásom kapcsán, felhívta a figyelmem saját tanulmányára, amelyben — hangsfolyozta — már minden lényegesen megírt a „leventéről”, a meglopón emberesség és segítőkészség Antal Józseffel, a Testneveléstudomány egykori főszerkesztőjével, Laczko Miklóssal, aki érdekesnek találta „A legfelső katonai vezetés szerepe a leventéintézmény megszervezésében” című írásmomat, de közléstől eltekintett, Birta Zsuzsával, aki az Ifjúsági Szemléből egyengette írásmom újját, s aki nem tehetett róla, hogy épp a leventéről szóló „csomkán” közölték le. Ba-

logh Lászlóval, aki mindig szorított helyet írásmomnak a „Pedzszele” neveléstörténetellenes szerkesztőbizottságával hadakozva: Tehát lassan „beépültem”, azonosítottak a leventével. A közeli ismerők „Szébb jövővel” köszöntöttek, s bemutatásaink sem hiányoztak a „fölevente” ugáratóújánól jelző.

Melyek voltak a fő tanulságai a folyóiratszerkesztésekkel kialakított kapcsolataimnak? Először: be kellett látnom, hogy ismerem, ezért nem is tudom alkalmazni a tudományos publikálás mfajait, azok szigorú követelményeit. Másodsor: a lektorok, szerkesztőségek kívánságai, a tartalomra és a forma nézve egyaránt, sohasem azonosak az enyémmel, sokszor egészen tövöl állnak attól, aminek ideológiai-politkai, de szakmai, látásmódja ottai is vannak, s ezeket csak erőszakos módon lehet közéleti egyenlőség. Harmadsor: én erkölcsi kötelességemnek érzem azt, hogy amit felkutatam, amit kibővíttem és megfogalmaztam, azt mind átadom, de tartask vissza szemmt, világosan utalva a fogytékossgokra, a hiányokra is. Magyarán, a tanári munkómat is jellemző szóbeli közléskészyszerem frás alkalmazása is korlátlan teret igényel. A szerkesztőségek kiadói viszont rövidítettek, nem egyszer indokolva. Viszonylag hamar rájöttem, hogy a becsületese, összenított jegyzetparatás, az ott közölték, szakmai szempontból a legmaradandóbbak, ugyanakkor rejtett közlési lehetőségeket biztosítanak. Ezért harcoltam minden egyes kezdetemről, sajnos jórészt hiába. És végül tudomásul kellett vennem: ebben a játszmában mindenki fontos, mindenkinek lehetnek fenntartásai, mindenki lehet elutasító, igényes vagy akár követelőző, csak egy valaki nem: a szerző. Ugyanakkor az sem lehetett vitás, hogy a honocírásokból — szemben drága édesapámmal — én sohasem fogok kertes házat venni, legfeljebb ha könyveket, lemezeket.

Bármilyen macnes is vagyok, ezekből a csatározásokból sokat tanultam, s ma már — nem csekély erőszakot követve el magamon — tudok „rendelése” is fmi. Tudok, de nem szeretek.

Ahogy múlt az idő, Svéd László, de mások is kérdétek: kötötél már szerződéset valamelyik kiadóval? És én újra meg újra csak azt tudtam válaszolni: nem. Ezen a látszólag érthetetlen és természetén gyakorlaton mind a napi napig nem voltam/vagyok képes változtani ma is csak hajtogatnom: nem megrendelés, szerződéset nélkül egy sort se írok többé. A valószínűsá minden meg tovább a régi útján. Mi lehet ennek az oka? Talán a munkakészyszer? A határközlés felé felelem a szabadság illuziójához való ragaszkodás? A kilencszéssel szemben viszolygás? A tárgyalások során elszedhető vesereséklől való irtozás? Bizonyára mindez s még ki tudja

mi minden... Ezzel együtt a hetvenes évek elején lépéseket kellett tennem a kézirat könyv alakban történő megjelentetése érdekében. Többen is segítettek Lénárd Ferencnek, akinek történelemtanulási kísérletében, mint gyakorló tanár vettem részt, az OFI akkori főigazgató helyettesének ajánlót, kéziratammal egyetemben. Ennél tovább nem jutottam. Végül is — hogy ne szaporítsam a szót — Svéd László kapcsolatai révén jutottam el a Kossuth Könyvkiadó illetékes osztályvezetőjéhez, Bassa Györgyöz. Szívélyes fogadtatás, reménykeltő beszélgetés, a kézirat szakmai véleményeztetése után szerződésköltése került a sor. Mindez szép főlónak tűnt, az időnként érzékelhető diszonzans mozzanatok ellenére. A kiadó alapkövetelménye azt volt, hogy a benyújtott kb. 6-800 oldalas kéziratból maximum 250-300 gépeltd oldal terjedelműt készítsék, jegyzeteket együtt. Aki valaha fr, tudja mit jelentett ez. S ha ráadásul ismerte akkori élet- és munkakörülményeimet, egészségi és lelki állapotomat, bizony aggodhatótt a megoldás miatt. Ilyen esetben az ideológiai politikai szempontból is biztosítani kellett a kézirat eladhatóságát.

Nekem ez annyit jelentett, hogy sokszó nélkül fel kell transzformoznom első valóban önálló szellemi gyermekemet. Prózaiabban, saját munkám esetén, akkor én ilyen — nélkülözhetetlen — hentes /szabász-ideológus munkára nem voltam sem képes, sem alkalmas. Nem volt más választásom, keresni kellett egy kollégát, aki anyagi ellátás nélküli felelősséget vállalt, és képes a lektor és a Kiadó instrukció szerint észrebe a terjedelmét, szívfolt és nem eléggé tagolt kéziratot anélkül, hogy szemléletlen, fő mondanivalóján bármit is változtatna. Kihez fordulhattam? Hajdani egyetemi októmóm, Ormos Mária mindig szakított időt frásáimra, gondjaim eloldásának meghallgatására. Most is íté kerestem fel a Történettudomány Intézetben. Kéziratom elolvastva, érte, határozott véleményét mondott róla, egészét tekintve jónak ítélte, a kozmetizálásra az Intézet egyik fiatal és tehetős munkatársát Stier Miklódot ajánlotta. Ö mintán volt egy évig „ült” rajta, a feladatot elhárította magától. Az idő múlt, az ügy egyre kifosnabb lett. Újra Svéd segítette, régi intézeti ismeretségét felhasználva. Kiss Györggyel, aki ezekben az években a televízió munkatársa volt, hozott össze, Kiss — mint azt Svéd László hangrögzítöze — jó stílusú, szerkesztőkészséggel, az adott feladat megoldásában járatos, egyben vállalkozó szerlemlő ember, s maga is foglalkozott a korral, annak ifjúdagszomgalmi kérdéseivel. Szóbeli megállapodásunk értelmében el végzi a szükséges rövidítést, szerkesztési munkálataikat én pedig a honorárium egy részét neki engedem át. A honorárium összegét így alakdta ki, hogy mindenki

ügy érezze: jól járt. Ezeknek a megbeszéléseknek én már a közelébe se jutottam, igaz, meg se próbáltam közel jutni, azokban részt venni. Örültem, hogy az ügy elmozdult a holtpontról. Ekkor már 1974-et, 75-öt ártunk?

(Folytatjuk)

JEGYZETEK

1.)

Gergely Ferenc - Kőhegyi Mihály: Pécs-Baranya-Baja háromszög történelmi problémái 1918-1921 között. Baja, 1974. 156 p.

***

2.)

Az 1939. évi II. törvény és a leveletintézmény Magyar pedagógia 1971/3. 295. p./ Leveletintézmény, cserkészszemle, millitáriáció 1919-1939./Pedagógiai szemle 1973/12. 1152 p./ Levelet Egyesületek 1939-1945 között /magyar pedagógia 1975/3. 312 p./ Testnevelés és sportszervezés az ellenforradalmi erők hatalomra

járása idején 1920-1921./Testneveléstudomány 1975/3-4. 45.o./ A katolikus egyház és a leveletintézmény 1939-1945./ Világosság 1978/10.649. p./ Adalékok a kommunizmus és szocializmusokról ifjak leveletintézmény harcának történetéhez 1919-1930. Affliágyi Szemle 1984/1. 91. p/

A leveletintézmény szülői elkészítőkészletét is foglalkozom kellett a cserkésztest és a leveletintézmény, egymásrhatásával. Ezért kétféleképp volt, hogy a következé témán a cserkésztest története lesz. Az e témából készült tanulmányaim is tartalmaznak a leveletintézményre vonatkozó adatokat, fejtegetéseket. Pl. A cserkészmozgalom válságának elmélyülése 1934-1936. I-II. rész. (Pedagógiai Szemle 1980/7-8. 681. p. 1981/7-8. 660 p.)

3.)

Ld. az előző jegyzetben idézett tanulmány. Ennek második részét a „másodközlés” lealacsonyító voltára hivatkozva állították le.

Környezeti prioritások összehasonlítása a lakosság és a városi vezetők véleménye alapján

Városunkban dolgozott Xavier Morales Úr, az Egyesült Államokbeli Békeshadtest tagjaként. Itt tartózkodása alatt megismerte városunkat, városunk környezeti állapotát, problémáit. Távolsága előtt egy érdekes megközelítési szempontú tanulmányt készített szűkebb hazánk környezeti állapotának lakossági és szakmai megfigyeléséről. A szerző kérésére egy esetlegesen elindítható vita, együttgondolkodás érdekében szeretném közölni egy néhány dt amerikai ember sajátos szemléletmódját, személyes véleményét.

Petry József
környezetvédelemi főtanácsos.

***

BEVEZETÉS

Baja, közel 45.000 lakóval, egy térségi és időbeli töveztesztésében fekszik. A Dunát közrefogva, mintegy 30 km-re a szerb-horvát határtól, Baja környezete gazdag természeti értékekkel. Úgy a Duna, mint a Sugovica, sok boldogvalóval együtt álluválási erőtterletnek és mozzanatok alkották ki a város környezeti árterét, változatos alvénny- és illuválással. Maga a város nem rendelkezik szennyező néphéparárral, sőt vízrostírozásileg kereskedelmi tevékenységnek szomszárul, a szállás és túrizmus központjában. Ebből következően a város környezeti minőségét legyűrsse mért. Mégsem lehet azt mondani, hogy környezeti problémánk nem létezik.

***

Mint a Dunát keresztelő, legidőbb magyar hídnak cthoz adó város, Baja különleges helyzetben van, sok különböző értékeltségű ember találkozik postjaként. Az ember a hét bármely napján természetközli szállító karnizokat láthat a város keresztirányban, elsősorban Kelet-Nyugat irányban. Mivel Szerbiát az Egyenlítő Nometek gazdasági emberszja sítja, a délre irányuló forgalom jelentőséket. Szembetűnő az is, hogy a Szentháromság úton (korábban Béke té) milyen sok különböző busz gyűlik össze. A buszok utasai közül köbben csak pihenőt tartanak Romániába, Götögországba, Törökországba, Bulgáriába, vagy kelet és dél tívólabbi postjai irányába, illetve onnan öten nyugat vagy észak felé. Másoknál Baja egy találkozhely. Mivel a horvátok nem utazhatnak Szerbiába és Szerbiából Horvátországba, a di-hétgőg híbrót által csapdás éhett, a volt Jugoszlávia területén megszórt családok tagjai gyakran Baján találkoznak egy időre, és a rokonsággal kapcsolatos hírek közlésésére.

***

Mint korábban említettük, Baja időbeli töveztesztésében is fekszik. A sok politikai és gazdasági változás, amely kereszteléstipit az országban, mély hatással van a mindennapi életre. A közgőg vállalatokkal (1994. május) politikai módosítások, vagy ahogy a közgazdászok mondják, kilgázások várhatók. Sok döntés vár az új, vagy hivatalban maradó városi vezetökre, tekintettel a város közigazgatásának minden szempontjára. A döntések között sem utasítandó, hogy hogyan folytatódnak a helyi környezetegésszágási állapotának fenntartási és védelme.

Mindössze az ismertetési keretek jelenlegi határaitól a város szociális és infrastruktúrális kötelezettségeivel összevetve, szükségesnek vllik a

koták. A második legnagyobb csoport a 30-55 évesek 28%-kal. Az 55 évnél idősebbek 21%-kal, míg a 25 év alattiak 14%-kal képviselték magukat.

A 88 választóból 19 nyugdíjas, 6 munkanélküli és 4 anyasági segélyes volt. A megjelentek közül foglalkozás ügyvédtől portásig, közevőlől ügyvédig terjedt.

Tízüketten nem nyilatkoztak végzettségükről. Huszonhat fősokból, egy egyetemen és 33-an középiskolát végeztek, míg 19-nak általános iskolai végzettsége volt.

A családi jövedelmét szintén vizsgáltuk. A választók 78%-nak családi jövedelme haladta meg az évi 1 millió forintot, míg 13% az 500 ezer és 1 millió forint közötti kategóriába volt sorolható. A legnagyobb csoport (42%) jövedelme 200-500 ezer és 18% bevételé 50-200 ezer forint között volt, és 150 ezer forintnál kevesebb évi jövedelme esetén 4%-nak volt.

SAKMAI FELMÉRÉS

A szakmai felmérés konkrétabb volt, mint az általános, elsősorban azért, mert a felmérés nem tartalmazott környezeti tudást, vagy felismerésge, és demográfiai jellemzőkre vonatkozó kérdéseket. Ez a felmérés kizárólagban környezeti és foglalkozási kérdésekre összpontosított.

Ezeket az embereket Éber András, Baja város polgármestere, Kövyéző József, az Alsó-Danuvgyai Környezetvédelmi Felügyelőség igazgatója és Petry József, Baja város környezetvédelmi főosztályos által összehívtattunk liendőki választók. A választók kiválasztásánál semmilyen lehetősége volt, a választásokról tájékoztunk. Az idős és a rendelkezésre állás kényezerebből következően a csoport végülis 9 férfiból és egy nőből tevődött össze. Bár 10 választadó nem közepelt a város vezetőkkel reprezentatív mintájú, egy pozitívuma van ennek a csoportnak, napjaink az összetétel. Hátrán a képviselőtestület jelölés és egy fő felső a város környezeti tervvezetője. A tízűri nyolcan tárgyfogóes bajlakt. Ez utóbbi figyelembe véve, a második csoporttól nyert eredmények inkább minőségű, mint mennyiségi értékeket hozhatnak.

A választók a város 9 kerületéből négyet képviseltek, melyek a következők: Szőlőváros, Tószelvény, Belsőváros és Kiscsúváros. Az interjúvárosok között csak egy korra haladta meg az 55 évet, a többiek a 41-55 év közötti kategóriába tartoztak. Szakterületeket tekintve hidrobiológiai, adiszagzókád, gyepszett, rendezvényvezetés, vízminőség-védelen, általános mérésid és környezetvédelmi szakemberekké a skála.

A 2. kérdés szerint a választódnak az általános felmérésben szereplő 13 probléma rangsorolását kell végrehajtani. Az eredményt az alábbi táblában látható. A zárójelben lévő számok az általános felmérés szerinti rangsorolást jelzik.

3. táblázat:

Baja környezeti problémáinak szakmai csoport által rangsorolása

Table with 2 columns: Rank (1-6) and Environmental Issue (Szemét, Felszántó vizek szennyezése, Városi közlekedés, Légszennyezés mobil forrásokból, Látványrombolás, Talajvízszennyezés földalatti tartályok szivárgása miatt)

Table with 2 columns: Rank (7-13) and Environmental Issue (Zaj, Por, Ólomszennyezés járműforgalom miatt, Talajszennyezés peszticidök és más anyagok beszívásából, Talajvízszennyezés felszíni beszívásából, Légszennyezés portaforrásokból, Belsőterek légszennyezése)

A város vezetők észrevételei által okozott legnagyobb meglepetés a közlekedés és a látványrombolás lényegesen előrébb sorolása, az általános felméréséhez viszonyítva. A felszíni beszívás okozta talajvízszennyezés (7-vel 11-re) és a járművek okozta légszennyezés (5-től 9-re) hátrább sorolása is meglepő.

A 3. szakmai kérdéssel a megválaszoltok véleményét kértek a szaktípus leggyakoribbabb tartalmi környezeti problémáiról a városban. Ennek a kérdéssel felhívtuk a megválaszoltok figyelmét arra, hogy a kérdés megválaszolásánál nem szükséges a kettes pontban felsorolt lehetőségek közül választani. A válaszokban találkoztunk felszíni vízminőség-ügyekkel, egy új városi szennyvíztisztító telep, csatornahálózat, felszántó alatti víz védelmének szükségeséggel, légyszennyezéssel, elhanyagolt közterületekkel, a közlekedés sztruktúrájával és egy új, városi szeméttelép kialakításának szükségességével.

A négyes kérdés a választókat Baja város polgármestere szerepek eljárásiáról kérte.

Megkérdeltük, hogy korábban anyag forrásuk esetén milyen környezeti problémáknak szentelnek szokatlan figyelmet. A válaszok között szerepelt az egész városra kiterjedő csatornahálózat kiépítése és egy szennyvíztisztító telep a város teljes szennyvízminőségének megfelelő kezeléséhez szükséges kapacitással, helyi közterületek kialakítása és fenntartása, a városot megjelölő közút, egy újratervezett program létrehozása és egy nagyszabású városi szeméttelép kialakítása.

Az általános és szakmai felmérések közötti eltérések néhány fontos dologra világítanak rá, melyeket a következő fejezetben, az adatok kétmennyiségű táblázataiban tárgyalunk.

Az adatok kétdimenziós táblázata

Ebben a fejezetben azt vizsgáljuk, hogy a választók elválasztás környezeti problémáik összefüggésben van-e a nemükkel, végzettségükkel, korukkal vagy jövedelmükkel.

A VÁLASZADÓK NEME

Az első, kétdimenziós táblázat a nők és a férfiak választásainak együttes vizsgálatát tartalmazza. Mint azt az előzőekben említettük, a vizsgálati csoport 34 férfiból és 48 nőből áll. A nem szerinti választók a 4. táblázatban látható.

4. Táblázat

A nem szerinti fő környezeti probléma kétmennyiségű táblázata

Table with 2 columns: Gender (FÉRFI) and Environmental Issue (szemét, vízszennyezés, csatornahálózat, vízkezelésel, légyszennyezés, utak, közlekedés)

Table with 2 columns: Environmental Issue (Belsőterek bűzei, csatornák csökkenése, Szupervíz parti gyomzónövényzet, Nem választ) and Percentage

A férfi válaszokból világosan látható, hogy mindkét nem a szeméttel, a vízszennyezést és a csatornákat (ésben a szerencsén) látja a város legfontosabb környezeti problémáinak. Mindkét nem részről problémáknál jellel az utók minőségét és a fogalmat. Két férfi választadó környezetben fogalmazott: a szagok terjedése a Belsőváros utcáiban, és a növényzet ültetvénye a Szupervíz partján, a hídtól dére kb. 400 méterre. Egy férfi előléteges környezeti gondja a Föld csatornáinak csökkenése volt.

A nők választói vitatatosabbnak voltak, mint a férfiak. A válaszok között, melyek nem szerepeltek a férfiak válaszában, megtalálhatók a Gemenci erdő rehabilitációja, a grójómfű zárt, a strand fenntartása és a hullémtelők. Amikor a hullémtelők városi működtetéséről, a választók kifejtették, hogy a közlekedés fenntartásról beszél, akik a szeméttelépben roncsolják a környezetet.

A VÁLASZADÓK VÉGZETTSÉGE

A választók végzettségű szerinte és a szaktípus legfontosabbabb tartalmi környezeti probléma (melyet együttes kérdésként tettük fel) közötti kétmennyiségű táblázat a 5. táblázatban látható. A vizsgálatot a következő felosztás szerint végeztük: egyetem, középiskola, felsőoktatás (gimnázium, szakfőiskola és szakmunkás-képzés) végzettség. A környezeti két okozó tényezővel elvált sorozat a választók által rangsoroltak listáját.

6. táblázat:

A fő környezeti probléma és a végzettség kétmennyiségű táblázata

Table with 2 columns: Education Level (Egyetem, Felsőskola) and Environmental Issue (szemét, vízszennyezés, légyszennyezés, utak, közlekedés, szupervíz, csatornahálózat)

Középfiskola 8 általános

Table with 2 columns: Education Level (Középfiskola, általános) and Environmental Issue (szemét, vízszennyezés, csatornahálózat, utak, közlekedés, szupervíz, csatornahálózat)

Az egyetemet, felsőiskolát és középiskolát végzett választók elsősorban környezeti gondja a szemét. Az egyetemet és felsőiskolát végzetek hasonlóan vélekedtek az első három problémát illetően. Figyelemre méltó, hogy a választók végzettségi szintje

jének csökkentésével a „nincs villás” százásszám aránya nő.

A választások kora

A legkedvezőbb környezeti mutató vonatkozású kétédimenziós táblázat a választások kora szerint is elvégezett. A 6. táblázat a következő késoportokat szentírt ábrájára az eredményeit: 55 év feletti, 40-55 év közötti, 25-40 év közötti és 25 év alatti életkor.

6. táblázat:

A fő környezeti probléma és a kor kétédimenziós táblázata

55 feletti	40 - 55	25 - 40	25 alatt
4 catorvezés	7 szennyezt	10 szemétt	5 vízszennyezt
4 szemétt	3 vízszennyezt	4 vízszennyezt	2 szennétt
3 vízszennyezt	3 légszennyezt	3 catorvezés	1 ózon
1 zaj	3 catorvezés	2 forgalom	1 genero
1 légszennyezt	1 utak	1 utak	4 nincs villás
1 hulladék	1 gyomirtóvezezt	1 por	
4 nincs villás	8 nincs villás	1 bészely bészely	1 Strandok

Célokproblémák a szemétt tűnik lét késoport, a 40-55 és a 25-40 év közöttiek számára. Ez a második legfontosabb gondja az 55 év feletiek és a 25 évnél fiatalabbak számára. A vízszennyezt mind a négy késoport számára jelentőséggel bír. A 25 évnél idősebbek részéről a catorvezés szintén említendő került. A légszennyezt csak a 40 évnél idősebbek említték.

A VÁLASZADÓK JÖVEDELMIE

A családi jövedelmek 5 csoportra oszthatók: 1 millió forint feletti, 500 ezer - 1 millió közötti, 200 ezer - 500 ezer közötti, 150-200 ezer közötti és 150 ezernél kisebb jövedelmek.

Az évi 1 millió forintra több jövedelemmel rendelkezők a szemétt, a légszennyezt és a Szegedre szennyeztést neveztek meg. Az évi 500 ezer és 1 millió forint közötti jövedelemmel rendelkezők előleges gondja a vízszennyezt, a légszennyezt, a por, a forgalom, a Genero ésovívny és a helyi strand volt. Egy szemétt nem alkot villászt. Azok számára, akik 200 ezer és 500 ezer forint közötti jövedelemmel rendelkezők az előleges problémák a szemétt leszűntva, a vízszennyezt, a forgalom, az utak állapota és a gép-járművek okozza azt. Ebben a kategóriában 11 személy nem válaszolt. A 150 ezer és 200 ezer forint közötti jövedelmű 55 gondjukat a catorvezés, a víz- és a légszennyezt szokott. Öten nem válaszoltak erre a kérdésre. A 150 ezernél kevesebb jövedelemmel rendelkezők esetében a vízszennyezt és az utak állapota jelentette az alapproblémát.

Az általános felmérés alapján, néhány egyéb kérdés végre más adatok kétédimenziós táblázat készített feljött. Például azok az emberek, akik a catorvezést jelölték a város legfontosabb problémáinak közzefelvételén és a Bélvárosban élnek, a légszennyezt a Katonavárosban, Kiscsévnyben és Szerényvárosban élők számára van fontos, és a szemétt a Főcsévnyben, Szerényváros, Katonavárosban, Kiscsévnyben és a Bélvárosban élők számára jelentett alapvető környezeti gondot.

Következtetések és összefoglalás

Ennek a projektnek a célja a bajai közvélemény városi környezeti kapcsolatait alapvető problémáinak feltárása és vizsgálata. Harmadik feladat, a

lakosság véleményének összevetése a városi vezetők és a környezetvédelem területén dolgozó szakemberek csoportjainak véleményével. Végül kell az adatok kétédimenziós táblázatainak az előkészítésére, hogy a választások menete, korának, változgatja és jövedelmükkel felvételük vas-é hálta vizsgálata. A város lakosság környezeti tudatosságának vizsgázás, szignifikáns adatokat is gyűjtöttünk. A tanulmány eredményeit felkérjük a helyi közelegetvezetésnek a városi környezetvédelem feladataira és a bajlakók.

Az általános körkörülményeket észlelnek meg, az általános tanulmányok nagyobb hangsúlyt kell helyeznie a bírmas körkörülményekre, mint a rangsorolásokra. Habár a magyarok-ékek is fontos információkat hoznak, a bírmas körkörülmények jelzi a közvélemény gondjait. Az általános és szakmai eredményeket az alábbi táblázat összegzi.

Általános felmérés	Szakmai felmérés
1. szemétt	légszennyezt
2. felszíni vizet szennyezt, ártófog catorvezés	ráfordítást
3. ártófog catorvezés	Felvez. alatti vizet védelem
4. Légszennyezt	Higiénikus kerakóhely
5. Utak állapota	felszíni vizet védelem
6.	Szennyeztékészlet

Az általános felmérésből csak a leggyakrabban problémákat vizsgáltunk, a szakmai felmérésből pedig a városi vezetők és a szakemberek által megjelölt problémák mind megjelentek. A kezelt egybevetése vannak hasonlóságok, de ami fontosabb, vannak eltérések. Például a közvélemény nem igényelt egy higiénikus szeméttládát, vagy szennyeztékészletet. A szakmai felmérés kiemelt pedig nem szerepelt a szemétt, amely az általános felmérés semmilyen vizsgálatát, a város leggyakrabban problémáinak kezele kérdés volt.

A szakemberek és az általános felmérés városi véleményének eltérései a lakosság részéről egy tudatosított hiányt tükröznek a város leggyakrabban problémáinak szemben. Amikor a helyi közvélemény tanulmányt számára elkészült az idő, hogy átvitni kell, mely problémák részesítik előnyben, akkor szükséges volt a lakosság egyetértésének megteremtése. Ebből következően az előjelölt változgatás során először a politikai megfontolás.

A rangsorolást (3. táblázat) érdemes megjegyezni, hogy alapvető eltérések mutatkoztak a városi forgalmat, a távnyomtatást és a gép-járművek okozta ózonszennyeztést illetően. A kétédimenziós táblázat az is bizonyította, hogy a nem, a vezetőség és a jövedelmek igazán nem befolyásolták az általános felmérés válaszait. A szemétt tűnik az egyik legfontosabb problémának.

***

Mint a bevezetőben már említettük, Bajának nincsenek jellemző környezeti problémái, csak lakosság feltevései vannak. Baján nem készült felmérés, a nagy tömegű koncentrációja okozta problémák hiányával. Úgy tűnik, a város infrastruktú-

rális fejlesztése elmaradt. Ha Baja egy, a környékre és a városra épít, egészséges gazdasági zónát szeretne fejleszteni, a város környéki korszerű fejlesztést igényelnek olyan gyorsan, ahogy azt a pénzügyi körkörülmények lehetővé teszik. Baja jelenleg szennyeztet keményen rendelkezik, mely a környék környezeti állapotát és a közvélemény fenntartásának előfeltétele. Például a szemétt elkerülésével és az illagikus szeméttládák felállításával. A kikötők menti területeket rendezni kellene újrain. Ez nem azt jelenti, hogy vírtól kellene tartani, csupán spórák legyenek. Biztos vagyok abban, hogy a város fejlesztésénél, végül a város lakói számára jelentene hasznot. A leggyakrabban problémát most a pénzügyi és politikai támogatás megszerzése jelenti, hogy a városnak megvalósítható legyenek és a környék polgáraitól, melynek eredménye szerint ez a dolgozat a kezdete, valamint az együttműködésel bírti előrelépés.

UTÓSÓ

Befejezésére a helyi környezeti kapcsolatok gondolatokat fejtenék ki néhány zónában. Ezek a gondolatok természetesen egy látható szempontjukat kezelik. Úgy érzem Baja leggyakrabban problémája a catorvezés, amely igazságon szilárdosnak vagy (j) szeméttládák nélkülözhetetlenek. Ez a városi közelegetvezetés megfogja is. Ezek ugyan közelegetvezetés, de biztos vagyok benne, hogy az Európai Közelegetvezetés és egyéb, rekonstrukciók alapelveinek és bankoknak létezik olyan programjuk, melyek pénzügyi támogatást nyújtanak a közelegetvezetés. Ezzel közvéleményen próbálunk ki, ha a közelegetvezetésen szent akarunk élni.

Amíg évekig világgal ezeket a nagy projektek, mások dolgozatokhoz képestől környezetvédelemből oktatási programok. Ez utóbbiak a helyi általános iskolákban és a Pécsi-szigeti ifjúsági Központban lennének megvalósíthatóak vagy szorosan kötöttégek. Olyan szeméttládák, mint a Közelegetvezetés Világos és a Föld vagy is a Zöld tizedes közelegetvezetés szeméttládák család számára. A város igényt ezeknek a tevékenységeknek a teljes oldalra történő végrehajtását, és az ilyen munkát végző emberek vegyesműködését a városnak tartozik igen nagy szerepeket, mely végül az előzetes fenntartási költségkért kezeleztül a helyi önkormányzatnál használ.

***

Végül erőszakkal kell tenni a szemétt meggyűlölet. Nagyon gyorsan minden szemétt, különösen cigarettaszemétt elkerülendő emberek. Az embereknek meg kell tanulniuk kiterjesztési és egy visszatérni, mirha otthon lennének. Én a szeméttláda szűréstől kezelezték javaslom. Amennyiben valaki nem képes kiterjesztési a bírások, lehetősége lenne kiterjesztési munkákat szemétt láda, melyvel a város számára lehet.

A közvélemény vitaközött kell. A város lakókban támogatást kell biztosítani, hogy a város körkörülményeire és a módokhoz (kés) megvárjuk. Bátorra hajlok azokat az emberekkel, akik Ausztria vagy terület, miközben a kezéiben lévő szemétt a földre helyezték.

Bajának szép a környezete, csupán több ürtést igényel mindenkéntől. A múltban a Közelegetvezetés mindenféle feltevések, most a politikai változgatás követően, az embereknek szent megvárjuk a feltevésekkel vitálni. Ezen vitákon egyik leggyakrabban megvárjuk a szabadság feltevések. Gyakran ez a szabadságot egészségesen, ha megvárjuk ezt, akkor a gyermek-éleket.

ROYAL TIPO NYOMDA

Telephely: 6500 Baja Dózsa Gy. út 30.
Tel.: 79/323-588

Szolgáltatásaink:

Nyomtatványok, brossurák, plakátok, szórólapok,
különbéféle meghívók, névjegykártyák készítése.
Kedvező áron, rövid határidővel, széles választékkal
állunk megrendelőink szolgálatára.

Megrendelések felvétele és kiadása:
hétfőtől-péntekig 8⁰⁰-tól 16⁰⁰-ig

**KIADVÁNSZERKESZTÉS
ÚJSÁGOK, KÖNYVEK SZEDÉSE,
REKLÁMTERVEK KÉSZÍTÉSE
SZÍNES PROSPEKTUSOK.**

(kis példányszámban is!)

Baja,
Bezerédj u. 12.

**Tel./fax:
79/322-258**

BAJAI HONPOLGÁR

Független Város- és Környezetvédő
Lap
Megjelenik minden hónap első napján

Felőlős szerkesztő:
GYULAVÁRI JÓZSEF

A szerkesztőbizottság elnöke:
Bánáti Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Dániel József, Jász Anikó, Kalo-
csa Béla, Dr. Laki Ferenc, Dr. Soly-
mos Ede, Schmidt Antal, Dr.
Schwalm Pál

Kiadja a Bajai Honpolgár Alapítvány
Postacím:
6500 Baja, Oltványi Imre u. 14.

Nyomdai munkák:
Royal Tipo Hírdnyomda
6500 Baja, Dózsa Gy. út 30.
Tel.: 79/323-588